

Fabrikalardan makine sesinden

önce *İşçinin Sesi* gelecek!

Yıl:15, Sayı:375-376, 8 Mayıs 1989

İŞÇİNİN SESİ

ÇEK-AL

Tek büyük işçi sınıfı!

Tek silah illegal parti!

Tek yol devrim!

Yürükoğlu yoldaşımızın, 1 Mayıs için düzenlenen büyük toplantıda yaptığı konuşma:

İŞÇİ HAREKETİ VE ALEVİLİK

“Hararet nardadır, sacda değildir
“Akıl baştadır, taçta değildir
“Her ne arar isen kendinde ara
“Mekke’de, Kudüs’te, Hac’da değildir.”

Alevilik konusundaki seminerlerimizin ve *İşçinin Sesi*’nde çıkan kısa yazının ardından çeşitli çevrelerden çeşitli eleştiriler aldık. Bu konuşmada Aleviliğin tarihi ya da düşünce sistemi üzerinde durmak yerine, kısaca bu eleştirileri yanıtlamak istiyorum. Türkiye işçi sınıfı ile Aleviliğin ilişkisi

konusundaki görüşlerimiz de bu yanıtların içinden çıkacaktır.

Gelen eleştirilerin en önemlileri şunlardır:

1. *İşçinin Sesi* dinin kuyruğuna takıldı.

2. Aleviler baskı karşısında daima teslim olmuş bir topluluktur.

3. *İşçinin Sesi* Alevilik konusunu sömürüyor.

4. Alevilik konusu halkı böler.

5. Bu geceden sonra gelecek eleştirisi: 1 Mayıs’ta semah olur mu?

6. Alevilik artık tarihte kalmıştır. Bugün böyle bir sorun yoktur.

Eleştirilere yanıtlar

1. *İşçinin Sesi* dinin kuyruğuna takıldı. Alevilere dayalı bir siyasal savaşım platformu geliştiriyor.

Bu eleştirinin iki yönü var: a) “din”, b) kuyruğa takılmak.

Nasıl bir din? Bütün sınıflı toplumlarda, bu arada Anadolu Selçuklu ve Osmanlı toplumlarında da ezen ve ezilen sınıflar ve bu sınıfların kendi ayrı ideolojileri olmuştur.

Feodal ortaçağda her çeşit ideolojik oluşum, bu arada ekonomik, toplumsal, hukuksal ve sanatsal öğretiler de din örtüsü altında ortaya çıkmıştır. Bunların bir kısmı dindir, bir kısmı ise dine eleştiridir. Ama hepsi din görünümündedir.

Bakın Engels ne diyor:

“Bugünün Alman ideolojisi, günümüzdeki deneyimlere de aldırılmadan, ortaçağın kavgalarında şiddetli teolojik itişmelerden başka birşey görmez. Yurtsever tarihçilerimiz ve akıllı devlet adamlarımız, o zamanın insanları uhrevi konularda anlaşmaya varabilselerdi, dünyaya işleri için kavgaya bir zemin kalırdı derler. Bu ideologlar, bir çağın kendisi hakkında beslediği ya da belli bir dönemin ideologlarının o dönem hakkında besledikleri hayalleri olduğu gibi alıp kabul edecek kadar aptaldırlar. (...) Bu ideologlar söz konusu çekişmeler içinde verilmekte olan ve anlamı her seferinde siyasal bir belgi olarak sancağında yazılı bulunan sınıf kavgalarına ilişkin bugün bile hiçbir kavrayışa sahip değiller. (...)”

“16. yüzyılın dinsel savaşları denen savaşlarda, çok kesin maddi sınıf çıkarları rol oynuyordu ve aynen daha sonra İngiltere ve Fransa’daki çarpışmalar gibi, bu savaşlar da sınıf savaşlarıydı. O zamanın sınıf kavgaları dinsel damga taşımış görünüyorsa, çeşitli sınıfların çıkarları, gereksinimleri ve istemleri kendilerini dinsel bir perde ardına sakladılarsa, bu, gerçek durumu değiştirmez ve zamanını koşullarıyla açıklar. (...)”

“Siyaset ve hukuk ve öteki bilimlerin din adamlarının elinde teolojinin dalları idiler ve teolojinin ilkelerine göre ele alındılar. Kilisenin kuralları aynı zamanda siyasal aksiyomlardı, İncil’in cümleleri her mahkemede yasa olarak geçerliydi. (...) Teolojinin düşünsel işlerdeki bu üstünlüğü, kilisenin varolan feodal hükümlerine eşgüdümleyen ve onaylayan en genel güç olmasının mantıksal bir sonucuydu.

“Bu koşullar altında, feodalizme karşı yapılan tüm genel ve açıklan saldırılar, en başta kiliseye karşı yöneldi. Tüm devrimci toplumsal ve siyasal doktrinler, zorunlu olarak teolojik sapkınlıklar (İngilizcesi heresy-belirli bir dinin kabul ettiği inançlara ters düşünce) olarak ortaya çıktı. Varolan toplumsal koşullara saldırabilmek için, onların üzerindeki kutsallığın sökülüp atılması gerekiyordu.

“Feodalizme devrimci muhalefet tüm ortaçağ boyunca canlıydı. Bu muhalefet zamanın koşulları uyarınca, ya açık dinsel sapkınlık olarak mistisizm biçiminde, ya da silahlı isyan biçiminde kendini gösterdi.” (Engels, *Almanya’da Köylü Savaşları*)

“Ortaçağ, felsefe, siyaset, hukuk gibi tüm ideoloji biçimlerini teolojiye bağladı, onun alt birimleri durumuna getirdi. Böylelikle de, her çeşit toplumsal ve siyasal hareketi, teolojik bir biçim almak zorunda bıraktı. Yığınların duyguları, başka herşeyi dışarıda bırakır biçimde dinle beslenmişti. Bu nedenle, şiddetli bir hareket yaratabilmek için, kendi çıkarlarını dinsel bir görünüş altında öne

sürmeleri zorunluuydu.” (F. Engels, *Feuerbach ve Klasik Alman Felsefesinin Sonu*)

Anadolu Selçukluları da, Osmanlılar da feodal devletlerdi. Engels’in bu söyledikleri aynen oralarda da ortaya çıktı. Toplumdaki üç ayrı çıkar topluluğunu yansıtır biçimde başlıca üç ayrı ideoloji oluştu. Bu sınıflar, a) köylü ve göçerler (alt sınıf), b) artizan-zanaatkarlar (orta sınıf), c) feodaller (üst sınıf) idi.

Sünnilik: Egemen feodal sınıfın sömürü ve baskı aracı oldu. Temel görevi, karşıt düşünceleri bastırmak, varolan düzenin, mülkiyet ilişkilerinin değişmezliği inancını yaymaktı.

Mevlevilik: Kentlerde zenginler ve esnaf-zanaatkarlar (orta sınıf) arasında yayıldı. Mistik bir akımdı. Sünnilikle uyumsuz, geniş görüşlü ve felsefi yanları vardı. Ama pratikte, köylülüğün ayaklanmasından korkusu ve egemen sınıfla ilişkileri nedeniyle genellikle egemen sınıfın yanında durdu. Düzene muhalefetin böylece orta sınıf ve köylü (alt sınıf) muhalefeti olarak ikiye ayrılması, köylü ayaklanmalarının ezilebilmesinin en önemli nedenlerinden biri oldu.

Genellikle orta sınıf yaşamının bir başka dışa vuruş biçimi de *Ahilik*’di. Alevilikle, büyük ölçüde aynı kökten gelen ve daha çok benzeşen Ahilik genel olarak alt sınıflarla ve Alevilikle daha yakın durdu.

Babailik-Bektaşilik (Alevilik): Emekçi yığınların, en başta köylülüğün anti-feodal, anti-klerikal (klerikal: Herhangi bir dinin kurumları ve kurumlardaki görevliler), demokratik, dinin dar kalıplarını reddeden ideolojisi oldu.

Babai isyanlarının ezilmesinden sonra bu görüşleri ilerleten ve yayan *Bektaşilik*, 13. yy.in sonunda şekillendi ve 15. yy.in ilk yarısında Anadolu halkının çoğunluğunu kapsadı. Hacı Bektaş’ın müridleri Kaygusuz Sultan, Kazak Abdal, Virani, Pir Sultan Abdal, Yemini, Molla Saadetin ve daha pekçokları bu görüşleri yaydılar. O günden bugüne Bektaşilik Anadolu’da Aleviliği aşağı yukarı tek başına temsil eden en büyük yoldur.

Alevilik belli farklılıklarına rağmen Şiilik temelinde ortaya çıkmış bir harekettir.

İslam dini (Sünnilik), doğuşuyla birlikte egemen sınıfın ideolojisi, *iktidar dini* olmuştur. Öte yanda, Şiilik daha çıkışında ezilen alt sınıfların ve Arapların fethettikleri topraklarda yaşayan “ikinci sınıf” halkların ideolojisi, *muhalefet dini* olmuştur.

İran gibi, Şiiliğin Sünniliğe karşı zafer kazanıp, egemen ideoloji olduğu ülkelerde yy.lar içinde Şiilik bu özelliğini giderek yitirmiş, egemen sınıfla bütünleşerek, onun ideolojisi olmuş, giderek gericileşmiştir. Humeyni, bu gericileşmenin ürünüdür. Anadolu’da ise her zaman muhalefet olmak durumunda kalan Alevilik, her zaman da alt sınıfların inancı olmuştur.

Yine Engels’ten bir alıntı okuyarak, bu kez din örtüsü altında devrimcilik olup olamayacağına bakalım:

“Köylü ve plep istemlerinin doğrudan anlatımı olan ve hemen hemen her zaman bir isyanla bağlı olan sapkınlık... orta sınıf sapkınlığının... tüm istemlerini paylaşmakla birlikte, ondan çok daha ileri gidiyordu. (...) Allahın çocuklarının eşitliği diyerek, sivil eşitliği ve belli ölçüde de mülkiyet eşitliğini ima ediyordu. (...)”

“O dönemin plepleri, varolan resmi

“Feodalizme devrimci muhalefet tüm ortaçağ boyunca canlıydı. Bu muhalefet zamanın koşulları uyarınca, ya açık dinsel sapkınlık olarak mistisizm biçiminde, ya da silahlı isyan biçiminde kendini gösterdi. (Engels, *Almanya’da Köylü Savaşları*)

“Ortaçağ, felsefe, siyaset, hukuk gibi tüm ideoloji biçimlerini teolojiye bağladı, onun alt birimleri durumuna getirdi. Böylelikle de, her çeşit toplumsal ve siyasal hareketi, teolojik bir biçim almak zorunda bıraktı. Yığınların duyguları, başka herşeyi dışarıda bırakır biçimde dinle beslenmişti. Bu nedenle, şiddetli bir hareket yaratabilmek için, kendi çıkarlarını dinsel bir görünüş altında öne sürmeleri zorunluuydu.” (Engels, *Feuerbach ve Klasik Alman Felsefesinin Sonu*)

toplumun dışında kalan tek sınıftı. Orta sınıf örgütlenmesinin olduğu kadar, feodal örgütlenmenin de dışındaydı. Ne ayrıcalığa ne de mülkiyete sahipti. Hatta köylülerin ya da küçük burjuvazinin, ezici vergi yükü altında olsalar bile sahip oldukları mal mülkten de yoksundu.

“Pleplerin bu durumu, o zamanın plep muhalefetinin neden yalnızca feodalizmle ve ayrıcalıklı orta sınıfla savaşmaktan tatmin olmadığını açıklar. Neden, o sıralar henüz başlangıcında olan burjuva toplumunun ötesine en azından hayalinde ulaştığını açıklar. Mülkiyetsiz bir kesim

olarak, neden sınıflara bölünmüşlük temelindeki her toplumda ortak olan kurumlara, görüşleri ve kavramları sorguya çektiğini açıklar. (...)”

“Plep gurubunun yaşam koşullarının doğal bir ürünü olan, tarihsel gelişmenin sonraki evrelerinin beklentisine, ilk kez Almanya’da, Thomas Münzer’in ve partisinin öğretilerinde rastlanır. (...) *Bu komünist nosyonlar* yalnızca Münzer’in öğretilerinde, toplumun yaşamsal önem taşıyan bir kesiminin arzuları olarak ifade buldular. Onun aracılığıyla, belli bir kesinlikle formüle edildiler, ve daha sonra, giderek modern proletarya hareketine katılana dek, halkın her büyük hareketinde varoldular. (...)”

“Tutucu Katolikler, üç büyük kampın birincisi, imparatorluğu korumak isteyen tüm öğeleri, kilise adamlarını ve alt prenslerin bir kesimini, zengin soyluluğu, piskoposları ve kent patrisyenlerini kapsıyordu. Orta sınıfçı-ılımlı-Luterci reform, muhalefetin tüm mülk sahibi öğelerini, alt soylular yığını, orta sınıfı ve hatta, kilise arazilerine el koyarak zenginleşmeyi ve imparatorluktan daha fazla bağımsız olma fırsatını ele geçirmeyi uman alt prenslerin bir bölümünü kendi sancağı altında topladı. Köylülere ve pleplere gelince, onlar, istem ve doktrinleri en cesur anlatımını Münzer’de bulan devrimci parti çevresinde saf tuttular.” (F.Engels, *Almanya’da Köylü Savaşı*)

Bize, *İşçinin Sesi* dinin kuyruğuna girdi yollu eleştiri yöneltenler de işte Engels’in alay ettiği Alman ideologlarının konumuna düşüyorlar. Dinsel kılıf altında sınıf kavgası ve devrimci bir kesim olabileceğini akıllarına bile getirmiyorlar. Engels’in anlattıklarını biz, kilisenin yerine halifelîği, şeriatı, medresesi ve camisiyle İslamı geçirerek okuyabiliriz.

Alevilik, namazı, camii, şeriatı, orucu olmayan, İslamın yasakladığı felsefe ile yoğrulmuş bir “din”dir.

Şimdi size, tanrı, namaz ve oruca karşı bu öğretinin yaklaşımını veren üç fıkra aktaracağım. Belki hepsini hepimiz biliyorsunuz ama olsun, çünkü demek istediğimizi bizden iyi anlatıyorlar:

Tanrı: Hocanın biri, camide, tanrıyı anlatmaya başlar: “O, evrenin sahibidir, herşeyi görür, ne sağıdadır ne solda, ne yerededir ne gökte, ne üsttedir ne altta, ne erkektir ne dişi, yemez, içmez, doğmadı, doğuramaz...” deyince Bektaşî yerinden doğrulur: “Geçende ‘yoktur’ dedim diye bana, yapmadığınızı bırakmadınız. Hoca da ‘yok’ diyor, duyduunuz işte, ona hiç ses çıkarmazsınız!...”

Namaz: Sofu komşusu “neden namaz kılmazsın?” diye Bektaşî’ye hep çıkışırmış. Bizimkinin de bir gün sabrı taşmış: “Kuran’da namazı yasaklayan ayet var: La takrabüssalte...” demiş, Yorumunu da hemen eklemiştir: “Sakın ha, namaza durmayınız.” Öteki de aşağı kalmamış, “Aman, erenler,” demiş, “senin söylediğin ayetin yarısıdır ki, gerisi şöyle gelir: ‘ve entüm şükr’, yani, sarhoş iseniz.” Bektaşî hiç bozuntuya vermemiş: “A dost,” demiş, “ben Mekke’ye bilmem ne başı olacak değilim, ezberlediğim kadarı yeter de artar bana...”

Oruç: Adamın biri memleketine dönerken yolu Bektaşî köyüne düşer, tam da Ramazan... Bakar su başında bir sürü koyun, keçi, ve de gölgelikte yaşlı bir çoban çubuğunu tütürüyor. Duruma çok şaşır, sorar: “Dede emmi, bu köye ramazan gelmedi mi?” Bektaşî çevreye şöyle bir göz gezdirir: “A garibim” der, “şu gör-

**ALEVİLİK KENDİSİ
BAŞKALDIRI
ÇİZGİSİ**

düğün viran köprüden koskoca ramazan hiç geçebilir mi ki, bizim kuzucuklar bile zor geçiyor..."

Şaka bir yana, bir de Hacı Bektaş'ın şu ünlü dörtlüklerine kulak verelim:

"Hararet nardadır, sacda değildir
"Akıl baştadır, taçta değildir
"Her ne arar isen kendinde ara
"Mekke'de, Kudüs'te, Hac'da değildir."

ve

"Ellerin kabesi var
"Benim kabem insandır
"Kuran da, kurtaran da
"İnsanoğlu insandır."

İşte Alevilik böyle bir "din"dir. Komünist kavramlar, tohumlar içeren bir öğretiler. Tarihimizde ezilen yığınların haksızlığa, zorbalığa karşı başkaldırı bayrağıdır. Siyasal otoriteye ve onun ayrılmaz parçası resmi İslama (Sünniliğe) karşı insan sevgisini, geniş görüşlülüğü ve kavgayı temsil etmiştir.

İşçinin Sesi, dinin kuyruğuna takıldı eleştirisinin ikinci yönü, *Alevilere dayalı bir siyasal savaşım platformu geliştirmek, yani kuyruğa takılmak* idi.

Bu eleştiri yanlış kapı çalıyor. Biz "Alevilere dayalı bir siyasal savaşım platformu" geliştirmiyoruz. Alevi toplumuna mücadelesinde yardımcı olmayan ilerici olamaz diyoruz. Bizim platformumuz işçi sınıfıdır. İşçi sınıfı devrimin temel gücü ve öncüsüdür. Öncü olabilmek için de, tüm ezilenlerin sözcüsü olmak zorundadır. Şehir esnafının, memurun, köydeki yoksulun, küçük toprak sahibinin, Kürtlerin ve Alevilerin çıkarlarını savunacaktır. Bunları kendi kanalında bütünleyecek ve devrime götürecektir. Bu anlayışla, "Alevilere dayalı siyasal platform geliştirme" arasında büyük fark vardır.

Komünistler için nasıl ulus bir gerçekse, din de bir toplumsal gerçektir. Kendi inançlarımızı toplumsal gerçekliğin yerine koyamayız. Anadolu'da Aleviler 700 yıl boyunca ezilmişler. Bugün de eziliyorlar ve buna karşı koymayacağız(!) Bu bizim anlayışımız değildir.

2. Alevilik baskı karşısında daima teslim olmuş bir topluluktur.

Böyle konuşabilmek için ya çok cahil, ya da tarafsızlıktan aklı kör olmuş olmak gerekir. Ama böyle konuşanlar bunları yazamaz, açıktan söyleyemezler. Ancak korkakça kulaklara fısıldarlar.

Bu çeşit "eleştiriler" açık söyleyelim, yarının azılı gerici, şöven ve ırkçı tutumlarının, üstün topluluk fikirlerinin tohumlarını taşımaktadır. Fakat tarih o kadar büyük ve böyle fikirler ve bunları öne sürenler o kadar küçüktür ki, anlık bir espri olmaktan öteye gidemezler.

Türküdeki şu sözleri hepimiz biliyoruz: "Boş yere kavgayı zahmet biliriz."

Bu cümle, Babai-Bektaşî Türkmeni tarihin getirdiği noktadır. Kavgaya ne kadar tepeden, ne kadar rahat ve kolay bir yaklaşımı var. Kavgaya kaçığından böyle kendine güvenli bir yaklaşım çıkar mı? Bu, 700 yılını ayaklanmalar, katliamlar ve sürgünlerle geçirmiş yiğit bir halkın ulaştığı olgunluktur.

Bu eleştiri üzerinde fazla durmak gereksizdir. Anadolu'da köylü ayaklanmaları - ki tamama yakını Alevilik

Komünist kendi çarpıştığı ülkede haksızlığa başkaldıran geleneğe sarılmak zorundadır. Yoksa, gökten zembille inmiş, halkına yabancı bir siyasal hareket olur. Bu geleneğe sahip çıkmazsa, en başta kendi fikirlerine ihanet eder. Geleceğe bakan, geleceği temsil eden bir partiye, ezilenleri savunmaktan korkmuyoruz.

Çoğunluk kaygusuyla değil, haklı bu tarafta, doğru bu tarafta diye böyle davranıyoruz. İşçi sınıfı, tüm ezilenlerin haklarını savunur. Fakat Alevilik konusunda bunun da ötesine gitmesi gereklidir. Hem de beğenerek savunmak durumundadır.

Büyük toplumsal fırtınaları koparan siyasal hareketler, içinde yaşadıkları toplumun tarihine, kültürüne ve o güne uygun yaklaşımları getirebilenlerdir.

sancağı altında gerçekleşmiştir - sayılamayacak kadar çoktur. Yalnızca en önemlileri arasından birkaç örnek sıralayıp geçelim:

Tarihimizin en büyük halk ayaklanması olan Babai ayaklanması, Muhlis Paşa ayaklanması, Cimri isyanı, Şeyh Bedrettin, Dede Sultan ve Torlak Kemal ayaklanması, Kalender Çelebi (Hacı Bektaş soyundan olduğunu iddia eder), Sülkün Hoca, Baba Zünun ayaklanmaları, Düzmece Şah İsmail kalkışması ve Pir Sultan Abdal, Dedemoğlu, tam bir

yüzyıl süren Celali isyanları, Atçalı Kel Mehmet isyanı.

Engels'in sözlerini ülkemize uyarlayıp söylersek, Türkiye halkı devrimci gelenekten hiçbir şekilde yoksun değildir. Tarihimizde hatta öyle dönemler vardır ki, Anadolu, öteki ülkelerdeki devrimlerin en üstün insanlarıyla boy ölçüşebilecek liderler üretmiştir. Türkiye halkı daha elverişli koşullarda en olağanüstü sonuçlar getirebilecek bir enerji ve dayanıklılık ortaya koymuştur. Anadolu köylüsü, artisan ve zanaatkarı, bugünkü kuşakları bile şaşırtacak düşünceler ve eylemler yaratmıştır. Günümüz işçi sınıfı hareketine düşen, bu devrimci geleneği özümsemektir.

3. İşçinin Sesi Alevilik konusunu sömürüyor.

Bu da bir eleştiri değil, karalamadır. Hem de bizden çok, Alevi toplumu hedef almış bir karalamadır. Bunu söyleyenler bilmezler mi ki, sayısız toplumsal altüst oluşlar içinden geçerek bugüne gelmiş Aleviler, kendilerini sömürmeyecek, ya da sömürmek isteyenleri seçecek kadar deneyleyirdiler?

Bize gelince, biz bir değerlendirmeyle geliyoruz. Herkesin önünde sözlü, ve asıl önemlisi yazılı olarak görüşlerimizi açıklıyoruz. Söylediklerimizle, yazdıklarımızla kendimizi bağlıyoruz. Yarı başka türlü konuşma olanağımızı kendi elimizle yok ediyoruz.

Devrimci hareket içinde Alevilik konusunu sömürenler vardır. Dün de vardı, bugün de vardır. Sömüreni, inarak konuşandan ayıracak ölçütü vereyim: Alevilik konusunu sömürenler, tek tek Alevi dostların kulağına eğilip, "gerçek Alevi dostu biziz" deyip de, halkın önünde bir tek yazılı metinle kendilerini bağlamayanlardır. Çünkü o yol, rüzgar ne yönden eserse o yönden konuşma olanağı verir.

Yoldaşlar, biz siyasete girdiğimiz günden bu yana, kimsenin düdüğünü öttürmedik. Yalnızca inandıklarımızı söyledik. Dün, "Saharof'ları toplama kamplarına koymayın, serbest bırakın ve fikirleriyle mücadele edin" dedik, bize anti-Sovyet dediler. Bugün adam parlomentoya girdi. "Ama bu kez de fikirlerine teslim oldunuz" diyoruz, yine anti-sovyet diyorlar. Ne gam!

Bizim bir başka, *en temel* görüşümüz daha var: İşçi sınıfı ülkenin en büyük gücüdür, devrimin lideri ve öncüsüdür diyoruz. Bunu derken de işçi sınıfını mı sömürüyoruz?

Geçenlerde bir arkadaşımızın çocuğu bana bir soru sordu: "Siz Aleviliğe sahip mi çıkıyorsunuz?" Bence işin kalbi burada atıyor. Evet, sahip çıkıyoruz.

4. Alevilik konusu halkı böler.

Kürt sorunu dile getirilmeye başlandığı zaman aynı toplumsal, siyasal korku vardı. "Türk-Kürt diye bölecek miyiz emekçiyi?" Benzeri korku, bugün bu tartışmada görülüyor. "Aleviler bir yana, Sünniler bir yana diye bölecek miyiz?" Bu korku yersizdir. Neyi böleceğiz, zaten var bu bölünme, ve sorunlar da bundan çıkıyor. Varlığına işaret "bölme" değildir. Varlığına işaret etmemek ve sahip çıkmamak ise, bölmek değil, zaten varolan bölünmede *ezenin* yanında durmak demektir.

Aleviler, üzerlerindeki yobaz bas-

kının kalkmasını istiyorlar. Bu haklı isteği desteklemek, Kürtlerin ya da bir başka ezilen kesimin savaşımını desteklemeye engel midir? Her türlü haklı isteği desteklemez mi işçi sınıfı?

Kadın haklarını da sonuna kadar savunuyoruz. Kadın haklarını savunmak sınıf sorununu bölüyor denebilir mi? Tam tersine, tüm bu ezilen kesimlerin istemleri birleşecek ve bir oluğa akacaktır. Hepsini haklı istemdir, hepsi birlikte savunulmalıdır.

5. Bu gecedен sonra mutlaka gelecek bir eleştiri de yanıtlayalım: 1 Mayıs'ta semah olur mu?

İşçi hareketinin marşlarının, müziğinin iki temel kaynağı vardır:

a) Enternasyonal kaynaklar: öteki ülkelerin sınıf hareketlerinden aktarılan marşlar, şarkılar vb.

b) Ülke içi kaynaklar: 1) O günlerin besteleri, 2) Tarihten, geçmiş kuşaklardan devralınanlar.

Hem enternasyonal, hem ülke içi kaynaklar içinde tarihten devralınanlar arasında din örtüsü altında yazılmış ve bestelenmiş müzikler geniş yer tutar. Çünkü o dönemlerin kavgası öyledir. Örneğin, protestanlığın kurucusu, orta sınıf reformcusu Martin Luther'in bestelediği bir ilahi, Engels'in sözleriyle "16.yy'ın Marseyyez'i olmuştur."

İslamda müzik mistik akımlar arasında kullanım bulmuştur.

Sünni tarikatları, dayandıkları inançlar gereği, tehdit ve vaadler arasında dolanıp dururlar. Tehdit, allah korkusu, cehennem korkusudur. Vaad de cennettir. Cehennemin korkunçluğunu, cennetin hurilerini, şaraplarını akıldan çıkaramazlar.

Şii temelli mistisizm ise, yine inançları gereği, böyle korkulardan kurtulmuş yollardır. Sevdiklerine cehennem korkusu, cennet vaadiyle bağlı değildir. Aleviler böyledir.

Sünni tarikatlarında ve Mevleviliğin Veleli kolunda müzik, korku, kuşku, karamsarlık doludur. Mezarlık kokar. Oysa Alevi müziği pırıl pırıl aydınlıktır, neşelidir. Gönüllere sevgiyle yaklaşır. En önemlisi de, *insanı dünyadan ve insandan uzaklaştırmaz. Tam tersine, insanı hayata bağlar.*

Bugün hâlâ, Alevi türkülerini aşmış bir sanatımız yoktur. Alevi türkülerini bugün de zevkle, isyan türkülerini olarak dinliyoruz.

Öteki ülkelerin tarihlerinden çıkmış şarkı ve marşları söylemek, enternasyonalist bakış açısını vermede yardımcı olduğu için çok yararlıdır. Ama bunlarla kalmış, kendi kültürünü geliştirmemiş bir devrimci harekete çok yazık. Çünkü bu durum, halka oturamamışlığın aynasıdır.

Bizim kültürümüz içinde tarihten gelen türküler yanında, günümüzde bestelenenler henüz azdır, düzeylileri daha da azdır. Ama gelişecektir.

Kişisel bir inancımı, hem de gönülden isteğimi söylersem, Türkiye işçi ve devrimci hareketinin kendine özgü müziğinin, tarihten gelen nefeslerle, (düzazlar, Naat-ı Nebiler, Naat-ı Ali'ler, Mersiyelerle), daha ileri bir materyalist içeriğin ve tekniğin kay-

**İŞÇİLER, ALEVİLER
DEVİRİMLERDE
BİRDİRLER**

naşmasından yükseleceğine inanıyorum.

O günler gelene dek biz Alevi nefesleriyle işçi hareketini bağlamaya, olur mu, caiz midir diye değil, son derece yararlı, olumlu bir hareket olarak bakıyoruz. Ve hepimizi, gecenin ikinci bölümünde semahlarda meydana çağırıyoruz.

6. Alevilik artık tarihte kalmıştır. Bugün böyle bir sorun yoktur.

Genellikle alt kültürler - ki Aleviliği bir alt kültür olarak da alabiliriz - kapitalizmin genelleştiği ortamlarda ortadan kalkar sanılır. Oysa, bugün yapılan araştırmalarla, en gelişmiş kapitalist ülkelerde bile, (örneğin Almanya'da, Bavyera bölgesinde) alt kültürlerin tüm canlılığıyla yaşadığını görebiliyoruz. Alevilik de kapitalizmin tüm tahribatına rağmen bir varlık olarak yaşar, yaşıyor ama hangi öğeleri deforme oluyor, bunların iyi araştırılması gerekir.

Bu bir yana, Alevilik tarihte kalmadı. Gün be gün sıkıntıyı yaşayan 20 milyon Alevi bunu çok iyi biliyor. Çok yakın zamanda, içinde yaşadığımız büyük olaylar var. Kırıkhan olayları, 1969. Elbistan olayları, Çorum olayları var tarihimize. Elbette bu kavga tarihteki Sünni-Alevi kavgasından farklıdır. Emperyalistleşme aşamasına gelmiş bir kapitalizmin çerçevesinde ortaya çıkıyor. Elbette en başta işçi hareketine yöneliyor. Ama işçi sınıfının yanında başka kimlere vurduğunu da görelim.

1980 öncesi sıcak mücadelede, Aleviler üzerinde büyük bir katliam yapıldığını, devrimci hareketin bu katliamı önlemekte başarılı olamadığını, buradan çıkarmamız gereken çok önemli dersler olduğunu biliyoruz. Alevilere dayanmasına rağmen çok sayıda devrimci hareketin, yerel faşizmin saldırısı karşısında yetersiz kalışı, 1980 yenilgisinin ipuçlarını taşıyordu.

Aleviler, geneliyle haksızlığa başkaldıran bir topluluktur. Aydınlırlar. Bu noktayı iyi anlarsak, neden Alevi kıyımları olduğunu da, faşistlerin yollarının neden Alevi kıyımından geçmek zorunda olduğunu da anlarsak. Bizim o gün belki yeterince fark edemediğimizi burjuvazi, faşistler farketmiştir.

Türkiye'de Alevi sorununun büyük ağırlığı olduğu bir yana, sınıf savaşımının keskinleşeceği önümüzdeki yılları düşünürsek, daha da büyük önem kazanacağını söyleyebiliriz. Sınıf çelişkilerinin keskinleşmesiyle birlikte karşı devrimci saldırı da başını kaldırıyor. Bu kez 12 Eylül öncesi olduğu gibi, ordu hiç olmazsa bir noktaya kadar, en büyük tehlike değildir. Asıl büyük tehlike dincilerden geliyor. Bir devrimci yarın işlerin nereye gideceğini de değerlendirebilmelidir. Bu çelişki kuşku yok Türkiye'de giderek keskinleşecektir.

İstemlerimiz

1989 Türkiye'sinde, Alevilerin inanç ve yaşam biçimi hâlâ meşru sayılmamaktadır.

Aleviliğin ibadet biçimi aynı cemdir. Cemler Osmanlı döneminde sürekli yasaklı olmuştur. Bir rivayete göre Alevinin kısa saplı sazi, dedenin paltosunun altına gizlenebilme gereğinden doğmuştur. Cem yasağı Cumhuriyet döneminde de sürmüş ve bu

nedenle kovuşturma, tutuklama ve işkenceler yapılmıştır. Halk cemlerini gizli sürdürmek zorunda kalmıştır.

Bugün de değişen birşey yoktur. Bazı bölgelerde belli bir ilerleme görülüyorsa, bunun nedenleri, büyük ölçüde, devlet otoritesinin zayıflaması, işçi sınıfının güçlenmesi gibi nedenlerdir.

Cemler ve öteki Alevi inanç ve davranış biçimleri üzerindeki tüm yasaklar, baskı ve tehditler kaldırılmaldır.

TC laik bir devlet midir? Lafta laiktir, lafta devlet ve din işleri birbirinden ayrılmıştır. Ama ne Osmanlı, ne TC laik değildir. Yalnız, Osmanlı'da hile tükenmez derler, bu devlet-din birliği de bizde gerçek İslam modelinden farklı bir durum gösterir.

İslamda devlet dinin bir türevidir, devlet dinden kaynaklanır. Din, devlete egemendir. Osmanlı'da ise din sultana, yani devlete bağımlıdır, onun altında örgütlenmiştir. Bu nedenle de bugünkü Suudi Arabistan, tüm Osmanlı tarihini İslamdan bir sapma olarak değerlendirir. Bu bir yana, TC'de de durum böyledir. Din, devletin altında (ama içinde) örgütlenmiştir. Devlette, din işlerinden sorumlu bir Diyanet İşleri Başkanlığı vardır. Bu kurum bir devlet bakanlığına bağlı olarak çalışır.

Osmanlı'nın ve TC'nin İslamın genel modeli dışında örgütlenmiş olması, laiklik konusuna çok bir fark getirmiyor. Çünkü soru, devlet mi dinin altında, din mi devletin altında örgütlüdür sorusu değildir. Bizi burada ilgilendiren soru, devletle din işleri birbiri içine girmiş mi, girmemiş mi sorusudur. Gerisi, laiklik açısından ayrıntıdır.

Evet, TC gerçek laik bir devlet değildir. Devletin güdümünde ve desteği altında tüm ülkede Sünnilik merkezi yapı içindedir. Tüm camiler, imam hatip okulları ve ilahiyat fakülteleri, Diyanet İşleri Başkanlığı ve Eğitim Bakanlığı aracılığıyla bu merkezi yapının parçalarıdır. Devletin resmi bir dini vardır. Bu da Sünnilik ve onun da Hanefi mezhebidir. Başta Diyanet İşleri Başkanlığı olmak üzere tüm bu kurumlar yalnızca ve yalnızca Sünniliğe ve Sünnilere hizmet eder.

Şimdi bunun karşısında ne söylemek gerekir? Bazı yazarlar, örneğin *Alevilik Olayı* adlı kitabın yazarı Cemal Şener şöyle diyor:

"Bu sorunun çözüm yolu, giderleri Alevi'lerin de katkıda bulunduğu bütçeden karşılanan Diyanet İşleri'nin Alevi'lere de dini hizmet götürmesidir. Tabii, bu hizmetin amacı Sünni din adamları vasıtasıyla Alevileri Sünnileştirmek değil, Alevi din adamları vasıtasıyla Alevilere dini hizmet götürmek olmalıdır. Alevi din adamlarının yetişmesi için de isteyen Alevi çocukları için Milli Eğitim Bakanlığı böyle bir eğitim programını İmam Hatip Okullarında uygulamalıdır.

"Bunun dünyada örnekleri vardır. Hristiyanlık içindeki farklı mezheplere kiliseler benzer biçimde hizmet vermektedir."

Kiliseler böyle bir hizmet verebilir de, bu hizmetleri devletten istemek, eleştirilen kuyuya düşmektir, laiklik değildir. Cemal Şener kitabında Aleviliği savunma çabası içindedir. Ancak kullandığı metodoloji bozuktur. Dolayısıyla, önerileri, kendi istemese de, *gerici* olmaktadır.

Adı yalnızca kendi yöresinde bilinen

bir dede ise, belki yine aynı çerçevede, ama daha sağlıklı bir öneri yapıyor: "Diyanet İşleri Başkanlığı'nda Alevilerin bilgili kişilerinden temsilciler olmalı" diyor. Hiç olmazsa Alevilerin bilgili kişilerinin, İmam Hatip okulları tarafından yetiştirilmesini önermiyor.

Bizce ise, istenmesi gereken şunlardır: Tüm din ve devlet birliği parçalanmalı, kaldırılmalıdır. Diyanet işleri kapatılmalı, merkezi hiyerarşi dağıtılmalı, devletin eğitim sistemi içindeki imam hatip okulları ve ilahiyat fakülteleri kapatılmalıdır. İsteyen dinsel çevre, Batı'da olduğu gibi, belli koşullara uyarak kendi okullarını kendi olanaklarıyla açabilir. Devletin ne resmi, ne gayriresmi dini olmamalı, nüfus kağıdına otomatik olarak İslam ve Hanefi yazmak gibi uygulamalar yok edilmelidir.

Alevilerin can alıcı sorunlarından biri de cenaze namazıdır. Konunun ciddiliğiyle belki pek uyumlu değil ama sorunu iyi sergilediği için bir fikra daha anlatacağım:

Cami kapısını açık bulan bir deve, yiyecek bulurum umuduyla dalar içeri. Başlar köşe bucağı kolağan etmeye, başıyla, hörgücüyle birbirine katar heryeri. Koşup gelen kayyum perişan görünce ortalığı, döverek çıkarmaya uğraşır hayvanı. "Yazıktır", der Bektaşî, "döğme be kuzum, aklı olmadığınan bir kez girmiş işte, bak, beni hiç giriyor muyum?"

Camiye böyle yaklaşan bir Alevi, doğumundan ölümüne dek camiyle işi olmamış insan, ölünce cenaze namazı için camiye götürülmek zorunda kalıyor. Bu acıdır.

Ayrıca, çoğu yerde imamlar Alevilerin cenaze namazını kılmak istemiyorlar ve sık sık ciddi olaylar yaşanıyor.

Cenaze namazı, ölünün akrabaları ve yakınları için de zor bir durum yaratıyor. Bu insanlar da ne cenaze namazı bilirler, ne camiye severler. Ama kendi inançlarını çiğneyerek camiye gidip o namazı kılmak zorunda kalıyorlar.

Bu çeşit insanlık onuruyla bağdaşmayan baskılara, uygulamalara son verilmelidir.

Sonra, yalnızca imam hatip okulları ve ilahiyat fakülteleri değil, tüm öğretim sistemi, tüm okul kitapları tarihimizi çarpıtmakta, Aleviliğe akla gelmeyecek yalanlarla, iftiralarla saldırı yapmakta, Sünnilik propagandası yapmaktadır. Bunun sonucunda özellikle küçük Alevi çocukları büyük bunalımlara girmekte, sık sık ana-babayla çocuk arasında kolay kapanmayacak sorunlar doğmaktadır. Aleviliğini savunan öğrenciler ise başta öğretmenleri olmak üzere tüm okuldan yoğun bir baskı, alay ve horlamayla karşılaşmaktadırlar.

Tüm eğitim ve öğretim sisteminin bu gerici Sünni vurgudan kurtulması için, tüm kitapların yalanlardan arındırılarak yeniden yazılması için, gerçekten laik ve bilime dayalı bir eğitimin yerleşmesi için mücadele etmeliyiz.

Aynı baskılar işyerlerinde, özellikle devlet sektöründe de yaygındır. Memurlar arasında. Devletin zaten varolan taraf tutuculuğu yanında, buralarda bir de Sünni tarikatların gizli örgütlenmişliği durumu ağırlaştırılmaktadır. Rahat nefes alınabilen tek yer işçilerin arasındadır.

Alevi topluluğun "laik" Türkiye'de karşı karşıya olduğu baskılar saymakla bitmez. Tüm bu sorunlar için mücadele etmek işçi sınıfının temel görevleri

arasındadır.

Bizim programımız bu mücadeleyi zaten bir görev olarak önümüze koymuştur. Şöyle diyor: "Tüm dinsel azınlıkların kendi kültürlerini geliştirme, dinsel inançlarını özgürce sürdürme haklarını savunmak komünistlerin görevidir." (*TKP Programı*, s.51)

Bugün Alevilerin haklarını komünistlerden başka gerçekten savunan yoktur. Ama yoldaşlar, bu istemler özünde *demokratik* istemlerdir. Yapılan eziyetlere, aslına bakarsanız, komünist olan değil, devrimci olan değil, demokrat olan değil, liberal olan değil, *insan* olan karşı çıkar.

İşçi-devrimci hareket bu 700 yıllık geleneği içine almalı, içinde eritmeli, bu arada ondan da öğrenmeli, bu gelenekle birleşmelidir

Tarihte Aleviliğin taşıdığı isyan bayrağını, bugünün koşulları içinde daha doğru ve tutarlı taşıyan devrimcilik, komünistliktir.

Aleviler arasından komünist kazanmak, işçi hareketi için çok önemli bir hedeftir. Komünist kuşakların bu yolla 700 yıllık isyan geleneğiyle yoğrulması, bu geleneği devralması, hakkıyla günümüz koşullarındaki temsilcisi olması çok önemlidir.

Bektaşîliğin şu üç temel belgisi, bugün de bizler için geçerli olmalıdır:

Eline beline diline sahip olacaksın,
Gelme gelme, dönme dönme,
Gelenin malı, dönenin canı.

Diyelim 200 yıl sonra, "Anadolu'da demokratik savaşım geleneği" diye bir seminer verilse, o seminer Alevi ile komünisti, biz istesek istemesek birleştirecektir. Bu ikisinin halef-selef olduğunu *bugün* anlayacak mıyız, anlamayacak mıyız? Soru budur. Eğer anlarsak, o semineri verenler, "o gün yaşayan komünistler akıllı insanlarmış, tarihi anlamışlar" diyeceklerdir. Anlamazsak, bu bizim sorunumuzdur. Aklin sınırı vardır, oysa aptallık sınırsızdır demişler. Objektif olarak Bektaşîlikle komünistlik aynı kanalda birleşmiştir, halef-seleftir. Bir başkaldırı ideolojisi olan Alevilik bu yanı sıra istense istenmese komünizmin dünüdür. Anadolu'da *başkaldırının süreklilik çizgisi* budur.

Komünist kendi çarpıştığı ülkede haksızlığa başkaldıran geleneğe sarılmak zorundadır. Yoksa, gökten zembille inmiş, halkına yabancı bir siyasal hareket olur. Bu geleneğe sahip çıkmazsa, en başta kendi fikirlerine ihanet eder. Geleceğe bakan, geleceği temsil eden bir partiysek, ezilenleri savunmaktan korkmuyoruz. Çoğunluk kaygusuyla değil, haklı bu tarafta, doğru bu tarafta diye böyle davranıyoruz.

İşçi sınıfı, tüm ezilenlerin haklarını savunur. Fakat Alevilik konusunda bunun da ötesine gitmesi gereklidir. Hem de beğenerek savunmak durumundadır.

Büyük toplumsal fırtınaları koparan siyasal hareketler, içinde yaşadıkları toplumun tarihine, kültürüne ve o gününe uygun yaklaşımları getirebilenlerdir. Ancak o zaman, topluma öncülük edecek ustalığı gösterebilirler. Bunun da en emin yolu o tarihi, kültürü ve yaşanan ortamı kökünden öğrenmek, anlamaktır.